

Bewoond Bewaard

Vereniging van eigenaren-bewoners
van monumenten

Nieuwsbrief

Zestiende jaargang

najaar 2013

Een uitgave van de Vereniging van eigenaren-bewoners van monumenten

Ledenexcursie zaterdag 2 nov. 2013
Ploegfabriek Bergeijk
Inschrijven nu mogelijk

Inhoud

pagina

- 1 Hooggeëerd publiek**
- 2 Actualiteiten**
- 4 Oproep: deel uw ervaringen met de WOZ**
- 5 Bliksembeveiliging van monumenten**
- 11 Eigen energieopwekking nabij?**
- 15 Bewoond Bewaard weet raad**
- 21 Verslag Algemene Ledenvergadering**
- 29 Uitnodiging Ledenexcursie**
- 32 CONTRIBUTIE 2013**

Foto's op omslag: Jack van Bommel.
Overige foto's: Diedrick de Vilder

Hooggeëerd publiek

Nel Viersen, voorzitter

Dat is de titel van het 2e Nationaal Monumentencongres dat op 14 november 2014 in Tilburg wordt gehouden. Vorig jaar stond de economische waarde van monumenten centraal. Dit jaar is het hoofdthema het verbreden van het draagvlak. Daarmee hebben de organisatoren van het congres goed aangevoeld waarop de focus de komende jaren moet liggen: het verbreden van het maatschappelijk draagvlak en het vergroten van de betrokkenheid van het publiek bij monumenten.

Duurzame instandhouding van monumenten is niet mogelijk zonder externe middelen als subsidies en schenkingen. Bij de aanhoudende crisis worden de middelen allengs schaarser. De subsidies voor monumenten zijn tot nu toe redelijk op peil gebleven, maar het is de vraag of dat in de toekomst ook het geval zal blijken te zijn. Ook de monumenteneigenaren zullen nog meer dan voorheen hun best moeten doen om duidelijk te maken dat iedere euro die in monumenten wordt geïnvesteerd dit dubbel en dwars waard is.

Welke betekenis hebben monumenten in het dagelijkse leven van de Nederlander? Hoe bereid zijn mensen om zelf actief op te komen voor (her)gebruik en behoud? Hoe kunnen we daarop inhaken? En hoe zit dat bij de jongere generatie? Dat zijn voorbeelden van onderwerpen die op het congres aan de orde zullen komen.

Het zal ongetwijfeld een interessante en levendige discussie worden. Op onze website vind u t.z.t. een link naar het verslag waarin u het allemaal zelf kunt nalezen.

Actualiteiten

Nel Viersen, voorzitter

Energieakkoord: Energielabel voor Monumenten van de baan?

Kort voor het ter perse gaan van deze nieuwsbrief heb ik de tekst van het Energieakkoord kunnen inzien. Natuurlijk was ik benieuwd om te zien of het verplichte energielabel voor monumenten was geschrapt.

Het goede nieuws is dat dit inderdaad het geval is: een energielabel voor woningen is niet meer verplicht. In de tekst staat expliciet dat dit dus ook voor monumenten geldt, wat betekent dat de correspondentie daarover wordt gelezen en men wellicht ook naar EenVandaag heeft gekeken, waarin ik in een interview heb aangegeven dat en waarom een verplicht energielabel voor monumenten een onzalg idee is.

Het verplichte energielabel is dan wel van de baan, maar er komt wel een 'indicatief energielabel' voor alle woningen, dus ook voor monumenten. Hoe dat label bepaald gaat worden staat niet in het akkoord. Betekent dit dat ieder monument individueel wordt geïnspecteerd? Welke criteria worden in dit geval gehanteerd? Wat gaat dat wel niet kosten en wie gaat dat betalen? Wat is de status van dit indicatieve label? Toch een eerste stap naar een verplicht label? Reden genoeg om deze ontwikkelingen goed in de gaten te houden en waar nodig actief het gesprek aan te gaan.

Het doel van het Energieakkoord is – kort gezegd – het verduurzamen van Nederland. Dat gaat niet vanzelf, daar zijn stimulerende maatregelen voor nodig. Voor wat betreft eigen woningen wordt een revolverend fonds opgezet waarin 600 miljoen zal worden gestort bedoeld voor laagrentende leningen voor verduurzamen van woningen. Op dit moment (medio september) was nog niet bekend wat de criteria zijn om voor deze lening in aanmerking te komen. Als Bewoond Bewaard zullen wij dit in de gaten houden en waar mogelijk ons mensen in de discussie om ervoor te zorgen dat monumenteneigenaren voor een evenredig deel van deze faciliteit in aanmerking komen. Wij houden u via onze website op de hoogte.

De stimulerende maatregelen worden gefinancierd door het verhogen van de energiebelasting ingaande 2016. In het akkoord staat dat verwacht wordt “dat de verhoging van de energiebelasting voor energiegebruikers in alle schijven na 2016 per saldo lastenneutraal mogelijk wordt gemaakt door de voorziene lagere uitgaven van de SDE+-regeling”. Het doel van de SDE+-regeling is om zo veel mogelijk duurzame energie op te wekken per euro, door de goedkoopste vormen te subsidiëren. Dat wordt gefinancierd door een opslag op de energierekening van zowel burgers als bedrijven. Een huishouden met een gemiddeld

energieverbruik kost dat € 9 per jaar extra. Hoe hoog de jaarlijkse extra kosten zijn voor monumenteneigenaren is niet bekend, maar waarschijnlijk zal dat - in sommige gevallen aanzienlijk - hoger zijn. Deze SDE+ toeslag kan volgens de tekst van het Energieakkoord dus wellicht op termijn worden geschrapt. Maar wat dit laatste betreft is het 'eerst zien, dan geloven'. Het 'kwartje van Kok' was ook als tijdelijke maatregel bedoeld, maar is daarna nooit meer verdwenen. Vereniging Eigen Huis heeft er kennelijk weinig vertrouwen in en heeft besloten het Energieakkoord niet te tekenen.

Belandt het rapport Commissie Van Dijkhuizen in de la?

In het rapport van de Commissie Van Dijkhuizen over herziening van het belastingstelsel is het advies herhaald om van de fiscale aftrek voor instandhoudingskosten van monumenten een subsidie te maken. Op de website van Bewoond Bewaard heb ik al aangegeven waarom deze op het eerste oog onschuldige wijziging grote gevolgen kan hebben. Zie: <http://www.bewoondbewaard.nl/2012/10/subsidieregeling-in-plaats-van-monumentenaf trek/> Dat het kabinet niet erg enthousiast heeft gereageerd op het rapport van deze commissie was al eerder opgevallen. Dat houdt verband met een lobby van VNO-NCW en MKB Nederland over de verslechtering van de positie van de DGA (Directeur Grootaandeelhouder). De staatssecretaris heeft de Kamer laten weten dat een kabinetsreactie op het rapport Van Dijkhuizen niet vóór april 2014 te verwachten is. Voorlopig kunnen eigenaren van Rijksmonumenten nog even rustig slapen.

Bestuursvergadering Bewoond Bewaard gefilmd door EenVandaag.

Oproep: deel uw ervaringen met de WOZ

Nel Viersen, voorzitter

Regelmatig krijgen wij van leden vragen en klachten over de toepassing van de wet Waardering Onroerende Zaken (beter bekend als WOZ). Bij het bepalen van de WOZ-waarde wordt uw pand vergeleken met referentiepanden in uw buurt. Probleem is dat monumenten en niet-monumenten zich slecht met elkaar laten vergelijken.

Een monument is een prachtig bezit. Dat er ook nadelen kleven aan dat bezit is aan de orde gekomen in een uitspraak van het Gerechtshof Den Haag d.d. 23 november 2011. De eigenaar bepleitte in die zaak dat het waardedrukkend effect van de monumentenstatus 15 – 20% zou zijn. Het Hof erkende het waardedrukkend effect, maar vond dat de eigenaar voor het door hem opgegeven percentage onvoldoende onderbouwing had gegeven. Het Hof heeft het waardedrukkend effect voor het geval in kwestie vastgesteld op 7%.

Tegen de bepaling van de WOZ-waarde wordt vaak bezwaar gemaakt: in 2012 zijn ruim 180.000 bezwaarschriften ingediend. Dat is begrijpelijk, want de WOZ-waarde is niet alleen de basis van de hoogte van de OZB-belasting, maar speelt ook een rol bij de Waterschapsbelasting, erf- en schenkbelasting (voorheen successie- en schenkingsrecht) en Inkomstenbelasting. Verlaging van de WOZ-waarde levert driemaal lastenverlichting op.

Wij zijn benieuwd naar de ervaringen van monumenteneigenaren. Daarom doen wij een oproep aan U om uw ervaringen met ons te delen. Met name zijn wij geïnteresseerd in antwoord op de volgende vragen:

1. Hoe selecteert uw gemeente de referentiepanden? Zijn de gekozen panden inderdaad voldoende vergelijkbaar?
2. Houdt uw gemeente rekening met de uitspraak van het Gerechtshof Den Haag. Met andere woorden: houdt de gemeente rekening met het waardedrukkend effect van monumentenstatus als bedoeld in die uitspraak?
3. Heeft u zelf bezwaar gemaakt tegen de taxatie? Wat waren uw argumenten en wat was de uitkomst?

Wat wij kunnen doen met het resultaat weten we nu nog niet. Op z'n minst zullen we op anonieme basis een samenvatting maken en die in de volgende nieuwsbrief en op onze website publiceren, zodat andere eigenaren daarvan kunnen leren. Wellicht, wanneer de reacties daartoe aanleiding geven, kunnen we de problemen met de WOZ-waarde collectief aankaarten bij het Ministerie of anderszins de publiciteit zoeken.

Bliksembeveiliging van monumenten

Diedrick de Vilder

In de vragenrubriek van de vorige nieuwsbrief hebben we al kort iets gezegd over bliksembeveiliging. Dit artikel gaat verder op dit “hot item” in.

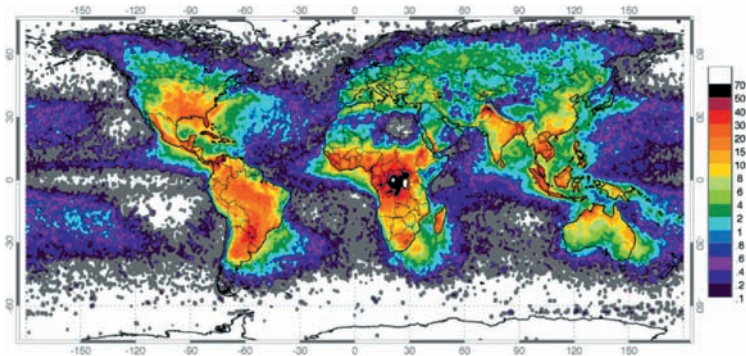
Bliksemweetjes:

- Een bliksemstraal kan een temperatuur bereiken van 30.000 graden Celcius.
- Een verticale bliksemstraat is 5 tot 7 kilometer lang, een horizontale tot 16 kilometer.
- De doorsnede van de straal is niet meer dan 2,5 cm.
- Een bliksemstraal heeft een snelheid van 60.000 kilometer per seconde.
- Elke seconde treft de bliksem de aarde 100 keer.
- Dat de bliksem een elektrisch verschijnsel is werd in 1752 ontdekt door Benjamin Franklin. Hij deed dat door een vlieger op te laten met een nat touw als geleiding.

Waaruit bestaat de bliksem?

Bliksem is een ontlading tussen negatieve en positieve lading: de aarde onder de onweersbui is positief geladen; de onderkant van de bui is negatief geladen; en de bovenkant van de bui is positief geladen. De bovenkant van de bui is positief geladen omdat bij het bevriezen van het water een ladingscheiding optreedt, waardoor dit wordt veroorzaakt is nog steeds niet duidelijk. De ontlading (negatief), bliksem in dit geval wil dus naar beneden en naar boven (naar de twee positieve velden) toe, ongeveer een kwart van de bliksems gaat naar de aarde toe. Kort gezegd: een enorme elektrische vonk van kilometers lang. Dat is weer eens wat anders dan dat vonkje van hooguit een millimeter in de aansteker van je gasfornuis.

Aantal blikseminslagen per km²/jaar - bron: NASA

Zowel op de noordpool als zuidpool komen ze maar zelden voor.

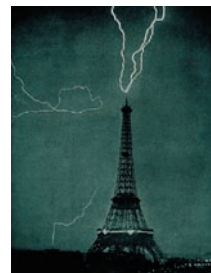
In West Europa komen we er nog goed vanaf met 2 à 4 inslagen per km²/jaar

Het hoogste punt

Vrijwel alle materie geleidt elektriciteit beter dan lucht dat doet. Daarom zal de bliksem bij voorkeur via bijvoorbeeld bomen en hoge gebouwen stromen.

Ook ijzeren hekwerken zijn goede geleiders.

De blikseminslag veroorzaakt echter ook een gevaar door het potentiaalverschil in de grond. Alle geleidende voorwerpen, zoals een metalen hek maar ook een menselijk lichaam, nemen de stroom uit de grond op en geven hem verderop weer af doordat ze beter geleiden dan de grond zelf. Als vuistregel geldt dat de bliksem door een hoog object wordt "aangetrokken" in een gebied met een straal van ca. 1/3 van de hoogte van het object.

Blikseminslag in de Eiffeltoren in 1902

Gevolgen

Een ontlading geeft in het elektromagnetische spectrum ook een grote invloed. Doordat er plotseling een zeer grote stroom gaat lopen ontstaat er een grote puls van radiogolven, die uit wordt gezonden in een zeer breed spectrum van frequenties. Deze puls breidt zich in een bolvorm uit vanaf de ontlading en kan afhankelijk van de frequentie de wereld rond reizen, soms zelfs meerdere keren. De inductiestromen die door de ontlading ontstaan zijn funest voor elektronische apparatuur, ze verplaatsen zich via het elektriciteitsnet en veroorzaken

een plotselinge overspanning waardoor van alles doorbrandt. Ter plaatse van de inslag kunnen elektrische stromen tot meer dan 100.000 Ampere optreden. Vergeleken met de normale zekering in je meterkast van 15 Ampere is dat onvoorstelbaar veel. Die kunnen vernieling van een gebouw of een begin van brand in een gebouw veroorzaken.

Onder impuls van de sterke elektrische ontladingen treden ook plaatselijk wat minder gewone chemische reacties op. Zo wordt er bijvoorbeeld tijdelijk een hogere concentratie aan ozon door onweer veroorzaakt, iets wat mensen soms als een scherpe prikkelende geur waarnemen, en “de melk wordt er zuur van”.

Bliksembeveiliging

Er is geen algemene verplichting tot het toepassen van bliksembeveiliging. Gesteld kan wel worden dat bliksembeveiliging toegepast dient te worden in de volgende gevallen:

- als een mogelijk verlies ten gevolge van blikseminslag onoverkomelijk is, denk hierbij aan verlies van mensenlevens, openbare diensten en culturele erfgoederen;

- in omgevingen met ontploffingsgevaar

De beveiliging tegen blikseminslag bestaat uit het aanbrengen van een elektrisch geleidende kooi om het te beveiligen object die de stroom afleidt naar de aarde de welbekende kooi van Faraday. Ook een auto, vliegtuig of metalen schip werkt goed als kooi van Faraday.

Overigens kan een vliegtuig de lading nog een tijd bij zich houden en pas bij de landing afgeven maar dan is het grootste deel al weg.

Bij gebouwen bestaat die kooi van Faraday uit een netwerk van koperen “vangdraden” (diameter 8 mm) dat over de randen van het dak van het gebouw of toren loopt met “opvangsters” die als sprietantennes verticaal omhoog steken. Dat hele netwerk is op een aantal punten, ook alweer met koperen draad, verbonden aan koperen aardelektroden die zo diep in de grond steken dat ze nog maar heel weinig weerstand voor het afvloeien van de bliksemstromen hebben. De totale verspreidingsweerstand van het aardingsstelsel mag in het algemeen niet hoger zijn dan 10 ohm.

De weerstand van deze hele installatie moet regelmatig worden nagemeten, daarvoor zit bij iedere aardelektrode een “meetkoppeling” die bij de test wordt losgehaald om zowel de weerstand naar de aarde als de weerstand van het

bovengrondse netwerk onafhankelijk van elkaar te kunnen controleren.

Twee dingen zijn heel vervelend:

- de hoge waarde van koper maakt de installatie diefstalgevoelig, vooral de vanaf de grond bereikbare stukken worden eruit gesloopt waardoor juist de afleiding naar de aarde verdwijnt en de installatie in plaats van een hogere veiligheid een enorm risico gaat opleveren. Om dit tegen te gaan wordt ook wel aluminium geleidedraad toegepast. Dat vraagt meer onderhoud doordat het mechanisch minder sterk is dan koper.
- kleine beschadigingen van de bliksem-afleider kunnen als er onweer in de lucht zit leiden tot vonkvorming doordat er ook zonder inslag stroom door de bekabeling loopt. Zaak is dus de gehele bliksem-afleider goed te kunnen inspecteren. Een losgeraakte verbinding of kapotte geleidedraad moet meteen worden gerepareerd.

Vangdraad met opvanglers over de nok van het gebouw.

Toepassing bij monumenten

De “LEIDRAAD BLIKSEMBEVEILIGING VOOR MONUMENTEN 2010” geeft aan hoe de bliksembeveiliging van monumenten aangelegd dient te worden. Hierbij worden een aantal beveiligingsklassen gehanteerd (LPL = Lightning Protection Level).

De leidraad geeft aan dat per object op basis van een risicoanalyse een beveiligingsklasse kan worden bepaald. Verlies aan cultuurgood (culturele waarden) is een van de weegfactoren in de analyse. Het blijkt dat monumenten voor een groot deel binnen de nieuwe beveiligingsklasse LPLIII valt. Maar er zijn ook uitzonderingen: monumenten met een brandbare dakbedekking (riet), monumenten waar minder zelfredzame personen verblijven (bijvoorbeeld tehuizen) en monumenten waarin belangrijke openbare diensten gehuisvest zijn dienen beveiligd te worden door middel van beveiligingsklasse

Meetkoppeling en controlesticker.

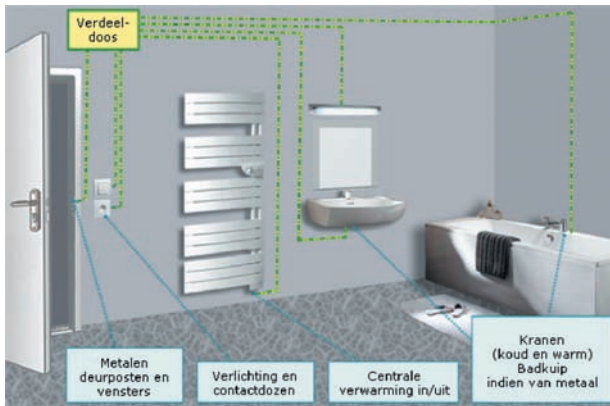
LPLII, tenzij door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed anders aangegeven.

Het verschil tussen die beveiligingsniveaus is de meer of mindere capaciteit van de bliksemafleider voor afvoer van de stroom naar de aarde door bijvoorbeeld een kleinere afstand tussen de opvangers en de aardelektroden. Bij LPLII is het ene jaar een visuele inspectie en het daarop volgende jaar een volledige inspectie noodzakelijk. Voor beveiligingsklasse LPLIII is visuele inspectie nodig om de twee jaar en volledige om de vier jaar.

De leidraad geeft tevens aan dat ook binnen het gebouw een interne beveiliging aangelegd moet worden. Deze is bedoeld om het optreden van gevaarlijke vonkvorming binnen het object waardoor brand zou kunnen ontstaan, te voorkomen.

De interne bescherming van monumenten zal uit diverse maatregelen bestaan: potentiaalvereffening, isolatie, het aanhouden van scheidingsafstanden en overspanningbeveiliging op de gebouwgrens. Deze maatregelen moeten in overeenstemming zijn met de maatregelen die aan de buitenzijde van het monument zijn aangebracht.

De potentiaalvereffening bestaat uit directe verbindingen tussen metalen delen, metalen leidingen (waterleiding, gasleiding, verwarming, sprinkler etc.) binnen en buiten het gebouw.

*Interne beveiliging:
potentiaalvereffening*

Wat is verstandig voor de monumenteigenaar?

Bij de RCE (Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed) is deskundigheid aanwezig in de persoon van Bram van der Linden, waar wij als monumentenbezitters een beroep op kunnen doen. In het geval van één onzer leden waar de monumentenwacht aangaf dat er eigenlijk een bliksemafleider zou moeten komen, heeft RCE heel goed meegeholpen in het vinden van de juiste installateurs en het beoordelen van de offertes (zie elders in dit nummer bij de rubriek Bewoond Bewaard weet raad).

Ga dus niet met de eerste de beste bliksembeveiligingsfirma in zee maar bel (033) 421 72 47 of mail even met [RCE B.van.der.Linden@cultureelerfgoed.nl](mailto:RCE.B.van.der.Linden@cultureelerfgoed.nl)

Eigen energieopwekking nabij?

Diedrick de Vilder

De woonlasten van onze monumenten bestaan naast de hypotheeklasten en het onderhoud voor het allergrootste deel uit de kosten voor gas en licht. De inkoopprijs van de fossiele brandstoffen gas, olie, steenkool, en ook de daarmee opgewekte elektriciteit, wordt bepaald door de economische wetten van vraag en aanbod en voor een belangrijk deel ook door de politiek. Brandhout, mits zelf op eigen terrein gesprokkeld, is nog gratis en de wind en zon blazen en schijnen ook nog voor niets. Voor het benutten van zon- en windenergie hebben wel een installatie nodig: zonnepanelen of windmolens.

Curieus is dat we hiermee gaan terugvallen op de oerhollandse techniek van windmolens waaraan we de droge voeten in ons polderlandschap te danken hebben.

Onze monumenten zijn ontstaan in een periode waarin over wooncomfort totaal anders gedacht werd dan heden ten dage. Ruimteverwarming, nu onze grootste energievreter, was uiterst beperkt en het leven speelde zich af bij daglicht.

De explosie in energieverbruik na de tweede wereldoorlog is nog aangewakkerd door de vondst van goedkoop aardgas waarbij (en ik spreek nu over ca. 1960) lagere bouwkosten bij niet isoleren van nieuwbouwwoningen belangrijker waren dan de extra stookkosten die daardoor veroorzaakt werden.

Dat ligt nu wel even anders, wooncomfort is een vanzelfsprekendheid, alles wordt op alles gezet om dat te realiseren tegen zo laag mogelijke kosten.

Wat zijn nu onze mogelijkheden?

1. Verbruik beperken door isoleren en energiezuinige verlichting.
2. Opwekking van eigen energie uit zon en/of wind of aardwarmte.
3. Opwekking van warmte en elektriciteit zo goedkoop mogelijk maken.

Over het isoleren heb ik al eerder een paar artikelen gewijd, de mogelijkheden daartoe zijn bij monumenten vaak toch beperkt (dubbel glas mag vaak niet), over energiezuinige verlichting schrijf ik een volgende keer, nu de eigen opwekking door middel van warmtekrachtkoppeling.

HRe-ketel: warmte, warm water en Elektriciteit

Het principe van de HRe-ketel (Hoog Rendement CV gecombineerd met elektriciteitslevering) is gebaseerd op de micro-Warmte-Kracht-Koppeling (micro-WKK). Bij deze koppeling worden warmte en elektriciteit tegelijk opgewekt. In grootschalige industriële installaties is dit een al jarenlang toegepaste techniek. Hierbij is opwekken van elektriciteit het primaire doel van de installatie, de overblijvende warmte, die bij een gewone elektriciteitscentrale in zee of in de lucht verdwijnt, wordt gebruikt voor de verwarmingsinstallatie.

Voor kleinschalige toepassing heeft fabrikant Remeha in november 2010 de eVita HRe-ketel voor woningen op de markt gebracht. Het is een energie- besparend alternatief voor de huidige cv-ketels. Het toestel bestaat uit een HR-ketel en een kleine (Stirling) aardgasmotor. De motor drijft een generator aan die elektriciteit produceert en de rest van de warmte wordt voor ruimteverwarming en voor het aanmaken van warm water gebruikt. Is er te weinig restwarmte voor de ruimteverwarming dan wordt die door de HR ketel bijgestookt, is er te weinig elektriciteit dan wordt die uit het net bijgekocht. Overtollige elektriciteit wordt aan het net teruggeleverd en overtollige warmte is er niet.

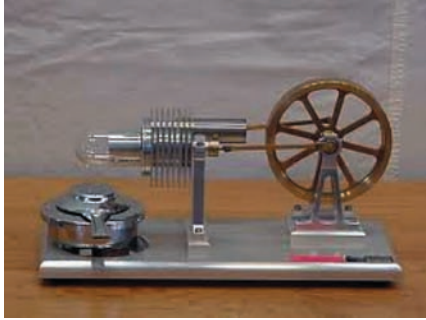

Stirling motortje met generator.

Wat is een Stirling motor?

De eenvoudigste vergelijking is die met een fietspomp: als je je band oppompt wordt de fietspomp onderaan heet. Je kunt dat proces omdraaien door een koude fietspomp onderaan te verwarmen met een brandertje, dan gaat de pomp als vanzelf omhoog.

In een stirlingmotor zit zo'n pompje waarin het gas onder de zuiger afwisselend koud en warm gemaakt wordt. Dan gaat de zuiger heen en weer en drijft een vliegwiel aan.

Werkend model van een Stirling motortje met spiritus brandertje

Daarmee is de cyclus rond en kan de motor lopen.

De Stirling motor is genoemd naar de Schotse dominee Robert Stirling die zich begin 19e eeuw zich zorgen maakte om de gevaren waaraan de arbeiders in zijn gemeente blootstonden door het gebruik van stoommachines, die vaak explodeerden omdat er in die tijd nog geen goede kwaliteit plaatstaal beschikbaar was. Hij besloot om het ontwerp van een al bestaand type luchtmotor te verbeteren in de hoop dat dit een veiliger alternatief zou opleveren. Binnen een jaar had hij de regenerator bedacht, die hij de heat economiser (warmtespaarder) noemde, een onderdeel waardoor het energieverbruik van de luchtmotor werd verbeterd. Hij kreeg er in 1817 een patent op, en op de luchtmotor waar de regenerator was ingebouwd. Stirling's motor kon niet exploderen omdat hij bij veel lagere drukken werkte en kon geen stoomverbrandingen veroorzaken. In 1818 bouwde hij de eerste praktisch bruikbare versie van zijn motor die werd gebruikt om water uit een steengroeve te pompen. Innovatieve techniek avant la lettre waar we nu, ruim 200 jaar later, gretig gebruik van maken!

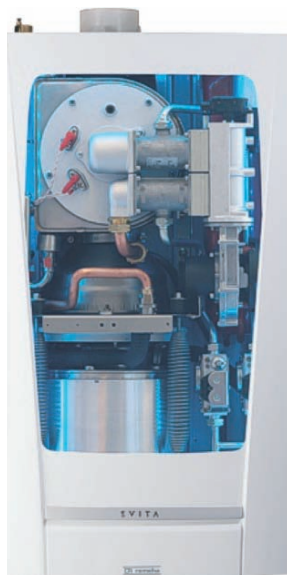
Is het voor ons interessant?

Energiebesparing met de eVita HRe-ketel kan een gemiddeld huishouden 280 tot 480 euro per jaar besparen op de energierekening t.o.v. een gewone HR-ketel. Een gemiddeld huishouden met een verbruik van circa 1.900 m³ gas per jaar kan met de eVita HRe-ketel 2.500 kWh elektriciteit opwekken. Dat is tussen de 65 en 75% van de totale elektriciteitsbehoefte van dat huishouden.

De aanschafkosten zijn met ca. € 11.000 ruim vijf keer meer dan een gewone HR cv ketel, dus de vraag is of het verschil in de gebruiksperiode van zeg 15 jaar is terug te verdienen.

De rekensom is makkelijk en het objectieve antwoord is nee. In geval dat de meerkosten via subsidie gedeeltelijk worden gecompenseerd ligt dat natuurlijk anders.

De Remeha eVita HRe-ketel is verkrijgbaar als Solo en Combi uitvoering (met en zonder warm tapwater) en geschikt voor zowel bestaande als nieuw te bouwen woningen. Vermogen 24,9 kW voor verwarming, 27,4 kW voor tapwater en 1 kW voor elektriciteit. De zeer compacte toestellen (H 91 x B 49 x D 47,1 cm.) zijn tevens te combineren met een zonneboiler.

Bewoond Bewaard weet raad

Diedrick de Vilder

Via onze website worden tal van vragen over uiteenlopende monumentenzaaken gesteld. Bewoond Bewaard weet vaak het antwoord. In vervolg op de vorige nieuwsbrieven is hier alweer de zevende bloemlezing:

Vraag:

Ik ben de term tienpalmstelsel tegengekomen bij voorwaarden aan een aannemer in 1913 voor het leveren van Bentheimerzandsteen. Weet u wat dit voorstelt?

Antwoord:

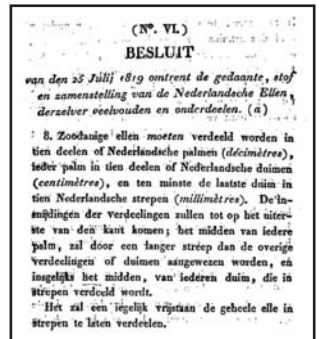
Een palm is, net als een duim, een el, een voet, een pas (twee stappen) en een mijl (duizend passen) een van het menselijk lichaam afgeleide maat. Het is de breedte van de vlakke hand, over de knokkels, van wijsvinger tot en met pink, in het metrieke stelsel vastgesteld op 10 cm.

Tien palmen zijn daarbij één meter.

Het woord tienpalmstelsel is dus een ander woord voor het metrieke stelsel. Zie het regeringsbesluit van 25 juli 1819 voor de samenstelling van de nederlandse ellematen.

Curieus is de omzetting van de traditionele namen van de maateenheden naar die van het metrieke stelsel:

- streep wordt millimeter
- duim wordt centimeter
- palm wordt decimeter
- voet wordt meter(!)

Vraag:

Ik vraag ik mij af of er compensatieregelingen bestaan voor de waardedaling van onroerend goed (in het bijzonder monumenten) door wijziging van omstandigheden, zoals de crisis op de woningmarkt, stijging van energiekosten, extra eisen aan monumenten inzake vergunningen etc. Afwaardering van de waarde kan voor de eigenaar van een Rijksmonument vervelende gevolgen hebben, wat indirect ook het behoud in gevaar kan brengen. Bijvoorbeeld minder beschikbare gelden voor onderhoud en druk van geldverstrekkers om het hypotheekbedrag te verlagen (zie ook pagina 4: Oproep: deel uw ervaringen met de WOZ).

Antwoord:

De WOZ-waardebepaling van monumenten vindt plaats op basis van de waardeontwikkeling van vergelijkbare panden in de omgeving. Doordat het vrijwel onmogelijk is voor een monument gelijkwaardige panden te vinden kun je de WOZ waarde als een goed bedoelde inschatting kwalificeren. In een recente uitspraak van het Gerechtshof Den Haag, gepubliceerd op 14 februari 2012, heeft het Gerechtshof den Haag een verlaging van de WOZ-waarde vanwege de monumentenstatus naar redelijke schatting heeft vast gesteld op 7%.

Het Gerechtshof heeft in de betreffende procedure onderkend dat de kosten van onderhoud aan een pand met een monumentenstatus vanwege de cultuurhistorische waarde beduidend hoger zijn dan die van een pand zonder die status en hierin gecompenseerd door een in hun ogen redelijke vermindering van de WOZ-waarde.

Het Gerechtshof kwam tot deze conclusie ondanks dat er voor rijksmonumenten de mogelijkheid bestaat tot aftrek van onderhoudskosten (dat was ten tijde van die uitspraak zo, inmiddels gaat dat wijzigen maar het principe blijft wel hetzelfde). Als de gemeente in haar waardebepaling niet expliciet vermeldt rekening te houden met die waardeverlagende omstandigheid is dit grond voor bezwaar tegen de hoogte van de vastgestelde WOZ-waarde.

Uw vraag is of er een mogelijkheid bestaat tot compensatie van de waarde-daling door de huidige marktomstandigheden. Helaas is dat niet zo, schrale troost is dat u bij verkoop van uw monument voor de aankoop van een vergelijkbaar pand ook de (lagere) marktprijs kwijt bent.

Vraag:

Is er onder de leden ervaring met een HRE verwarmingsketel met stirlingmotor voor stroomopwekken. Zijn er subsidie mogelijkheden?

Antwoord:

De door u genoemde techniek staat nog in de kinderschoenen maar deze zou toch interessant kunnen zijn voor toepassing in monumenten omdat de voor de hand liggende “normale” energiebesparende maatregelen zoals enorm goed isoleren daarin moeilijk te realiseren zijn. Het zo efficiënt mogelijk opwekken van warmte is zeker één van de weinige alternatieven. (zie artikel elders in deze nieuwsbrief)

Vraag:

Het oudste deel van onze boerderij in Zeeland dateert uit 1550. Twee kamers zijn volledig betegeld van vloer tot plafond. Twee wanden met blauwe en twee wanden met rode tegels.

Vooraf de blauwe gaan aan de onderkant meer en meer kapot. Is hier iets aan te doen?

De boerderij ligt op een 2m hoge verhoging in het landschap. In 1953 was de overstroming niet hier. Geen zout water gehad dus. Wel is het grondwater in Zeeland brak.

Antwoord:

Optrekkend vocht (brak grondwater) lijkt mij het meest waarschijnlijk. De boerderij staat kennelijk op een terp (ligt ook in de lijn der verwachting bij een boerderij uit 1550), maar dat neemt niet weg dat zoutbelast grondwater tot in het gebouw kan optrekken.

Ik vrees dat er geen eenvoudige en ook geen goedkope oplossingen voor dit probleem bestaan. Dat het probleem juist nu speelt, terwijl het sinds 1550 eeuwen lang goed gegaan is, kan heel goed te maken hebben met het aanbrengen van verwarming. Daardoor wordt het vocht- en zouttransport aangewakkerd.

Welke maatregelen men ook neemt, stap één zal toch moeten zijn om tenminste één component van de samen tot deze schade leidende oorzaken uit te schakelen. Weer gaan leven zoals in de afgelopen eeuwen (zonder verwarming dus) zal wel geen optie zijn.

Blokkeren van optrekkend vocht door het injecteren: TNO heeft onlangs een onderzoek naar de effectiviteit van dergelijke maatregelen afgerond. Die effectiviteit valt zwaar tegen, al kan een dergelijke maatregel wel effect hebben (maar dat vereist onderzoek vooraf).

Ontzouten? Werkt tijdelijk, want de toevoer van zouten is niet gestopt.

Grondwater verlagen (drainage, zodat de bouwmassa droog komt te staan)? Daarvoor moet je eerst de grondopbouw van de terp kennen. Veenlagen kunnen gaan oxideren, klei, leem en zand kan inklinken (met alle gevolgen voor de draagkracht van de fundering van dien) en dichte lagen zoals klei, leem en veen kunnen watertransport hinderen, zodat de drainage maar een beperkt effect heeft.

Het probleem is te complex om hier 'even' vanachter het bureau een handreiking te doen. Ik raad aan om te beginnen met een deskundige analyse van de situatie, bijvoorbeeld door TNO. Kost een paar centen, maar dan is in elk geval de problematiek goed in kaart gebracht en kan (volgende stappen) worden gezien welke mogelijke oplossingen een zekere kans van slagen hebben. Bij TNO moet je hiervoor bij prof.ir. R.P.J. van Hees zijn (rob.vanhees@tno.nl).

Vraag:

Zojuist rapportage ontvangen van monumentenwacht.

Dit keer werd de kelder als 'ziek' aangemeld, er zit te veel vocht in.

Graag meer info over de beschreven elektro... methode.

Het ergste is nog dat ze me ook nog een bliksemafleider aanraden, wat nu?

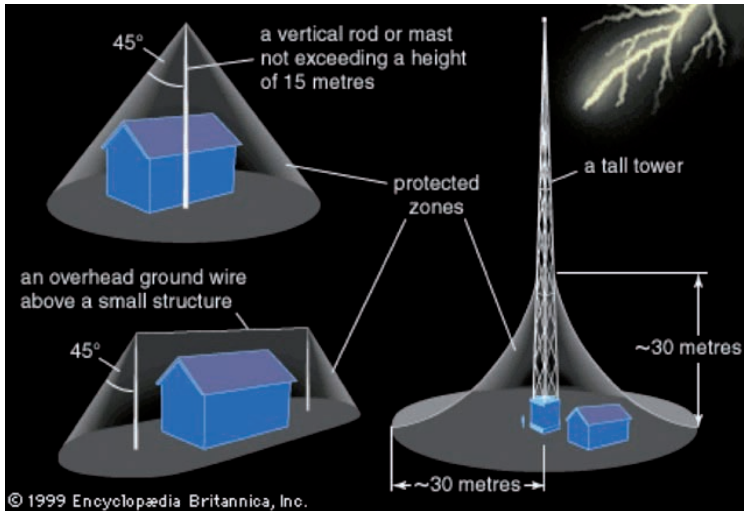
Antwoord:

Voor wat betreft het advies voor een bliksemafleider ben ik het met de monumentenwacht eens, jullie hebben een rieten kap en je staat niet tussen hoge bomen of andere hoge objecten die de bliksem voor je op kunnen vangen.

Elders in dit nummer ga ik uitgebreider op het onderwerp bliksembeveiliging in.

Uit de rapportage van de Monumentenwacht blijkt dat ze uw kelder "een beetje vochtig" vinden en als oplossing meer ventilatie aanraden. Zelf heb je twijfel of dit inderdaad de juiste oplossing is.

Als ik het zo bezie is er een kleine maar constante hoeveelheid vocht die vanuit de grond door de capillaire werking van de wanden omhoog wordt gezogen. Dat vocht damp't uit door de oppervlakte van de wand en blijft dan

in de kelder hangen. Daardoor ontstaat een muffe lucht, schimmel en andere nargigheid.

Een betere ventilatie voert dat vocht inderdaad uit de kelder af waardoor de luchtkwaliteit zal verbeteren. Tot zover het goede nieuws.

Als het vocht beter wordt afgevoerd zal er méér vocht gaan optrekken, vergelijk het met een limonaderietje, als je er harder aan zuigt komt er meer doorheen.

Het meerdere vocht zal uitdampen door het oppervlak van de muren en daar zout en andere in het vocht opgeloste stoffen achterlaten, dat is die pluizige uitslag die je op veel muren ziet die in vochtige ondergrond staan en bovengronds in een droge en/of verwarmde ruimte.

Er zijn methoden (onder ander elektro kybernese) om het optrekken van vocht te verminderen. Ik heb dat in het artikeltje in de vorige nieuwsbrief aangegeven. Helaas is dat vaak ingrijpend en nooit goedkoop.

Verslag Algemene Ledenvergadering van Bewoond Bewaard

Zaterdag 8 juni 2013 Stadhuis te Bolsward

De Algemene Ledenvergadering vond op een buitengewone locatie plaats: in de raadszaal van het stadhuis. Het was de organisatoren, leden van Bewoond Bewaard te Bolsward, gelukt toestemming te krijgen deze prachtige locatie voor de vergadering te gebruiken. Vanaf deze plaats wil het bestuur hen bijzondere dank zeggen.

1 Opening en vaststelling agenda

Voorzitter Bewoond Bewaard, Nel Viersen, opent de vergadering iets na elf uur en heet de aanwezigen welkom. Zij spreekt een dankwoord uit jegens de leden Marijke en Eduard Haaksman en Puck en Hans Berkhemer, die het programma van deze dag hebben georganiseerd.

De opkomst voor de vergadering van 38 leden is goed te noemen.

Nel Viersen noemt de ALV een mooie gelegenheid om stil te staan bij het afgelopen jaar en de nabije toekomst.

Afgelopen jaar.

- Het is weer gelukt om twee goede nieuwsbrieven te maken. De nieuwsbrief kost veel energie en een groot deel van ons budget. We moeten in de toekomst aan de verbetering van de website werken. De website geeft een grotere exposure, je bereikt er groepen/mensen mee die de nieuwsbrief niet lezen. Om te beginnen zoeken we een bestuurslid die verantwoordelijk wordt voor de website. Wanneer u iemand weet die dat zou willen doen dan horen wij dat graag.
- De secretaris en penningmeester hebben na de laatste ALV kritisch gekeken naar het ledenbestand en geschoond waar nodig. Inactieve leden (d.w.z. leden die na herhaaldelijke aanmaning niet betalen) zijn geschrapt. Daardoor is ons ledenbestand geslonken. Meer leden is hard nodig, zowel voor een grotere stem als voor meer financiële ruimte om activiteiten te ontplooiën of externe hulp in te schakelen. De actie ‘Maak uw buurman lid’ (we stuurden alle leden 2 nieuwsbrieven met verzoek dat tweede boekje te gebruiken om een nieuw lid te werven) heeft geen merkbaar resultaat opgeleverd. Inmiddels zijn de nieuwe folders klaar die kunnen helpen om leden te werven.
- Sinds najaar 2012 ben ik bestuurslid van de FIM. In de FIM zijn meer dan 35 organisaties verenigd die op een of andere manier de belangen van cultureel erfgoed behartigen. Diverse Stadsherstellen, Natuurmonumenten, archeologische organisaties, BOEI, Hendrick de Keijser en ook Bewoond

Raadzaal Bolsward.

Bewaard zijn lid. Dat levert niet alleen een groot netwerk op en naamsbekendheid voor Bewoond Bewaard, maar is ook een kanaal om meer invloed te kunnen uitoefenen. Bijvoorbeeld afgelopen week het energieakkoord. Daags na de eerste publicatie is door de FIM een brief aan de SER gestuurd om te vragen om een uitzondering te maken voor monumenten. Ook het lobbybureau van de FIM wordt ingeschakeld om wanneer nodig de Tweede Kamerleden te benaderen.

- Op het 1^e Nationaal Monumentencongres in november 2012 heeft Bewoond Bewaard een fringe meeting georganiseerd dat meer dan 160 bezoekers heeft getrokken. We zijn bij de organisatie van het 2^e congres betrokken.
- In december heeft Bewoond Bewaard een bijdrage geleverd aan de digitale nieuwsbrief van Kunsten '92 over de stand van het erfgoed.
- Met verschillende organisaties is contact gelegd of verbeterd.
- Grotere naamsbekendheid bij de doelgroep, de eigenaren van monumenten, is hard nodig. Ik kom nog te vaak eigenaren tegen die BB niet kennen. Dat kunnen we niet als bestuur alleen, daar hebben we de leden bij nodig.

Komend jaar.

- Het monumentenveld is constant in beweging. Probleem dat het zich niet altijd voor iedereen zichtbaar ontwikkelt.
- Eén van de ontwikkelingen die zich langzaam voltrekt is de Nationale Monumentenorganisatie. Opgericht door een aantal professionele organisaties is

Grachtenhuizen Bolsward.

het nu de gesprekspartner in de overdracht van Rijksmonumenten die eigendom zijn van het Rijk. Het kan een grote speler worden in het veld. Oppassen dat de particuliere belangenbehartigers niet in het gedrang komen. En ook oppassen dat deze nieuwe organisatie niet de subsidievijvers leegeten.

- De bezuinigingen zijn tot nu toe aan de erfgoedsector voorbij gegaan. Volgens de directeur van de RCE is er nog nooit zoveel geld voor erfgoed beschikbaar geweest. Extra geld gaat echter vaak naar grote projecten en niet naar de instandhouding van particuliere monumenten. Of de volgende bezuinigingsronde ook aan ons voorbij gaat is maar de vraag. Halbe Zijlstra kent het erfgoedsubsidiedossier als geen ander en weet ook welke bedragen er in omgaan en waar bezuinigt kan worden.
- De Commissie Van Dijkhuizen is gevraagd om advies te geven over vernieuwing van de belastingen. In het interim rapport (afgelopen jaar kort voor de verkiezingen gepubliceerd) was het advies te lezen dat de fiscale aftrek voor monumenten zou moeten worden omgezet in een subsidie. Budgetneutraal, dat wel, maar er zullen zeker slimme consultants komen die ook voor niet-particulieren subsidies proberen aan te vragen. Nu is het een open systeem (de hoogte hangt af van de vraag) en als subsidie zal het een plafond krijgen. Hoe houden we deze geldstroom vast voor alleen de particuliere eigenaren.
- Het op niveau houden van de monumentensubsidies is tot voor kort onderbouwd met het argument van de zogenaamde multiplier. Kort gezegd komt

het erop neer dat iedere Euro die in de monumentensector wordt gestoken meer dan die investering oplevert. Zowel in harde valuta (belastingen voor de overheid, meer omzet voor ondernemers, huizen in een mooie, monumentale omgeving zijn meer waard) als in belevingswaarde (mensen vinden het mooi, het trekt toeristen). Op het Monumentencongres heeft Barbara Baarsma een lezing gehouden onder de titel “Reken je niet rijk”. Daarin heeft zij de multiplier in feite onderuit gehaald. De basis waarop deze is gebaseerd klopt volgens haar niet. Nader onderzoek is nodig. Het ministerie, samen met NRF en RCE, zijn daarmee bezig. Het project heet “Aanvullende Argumentatie Argumenten” en het moet de nodige munitie opleveren om niet alleen bezuinigingen tegen te gaan maar ook om nieuwe fondsen aan te trekken. Dit onderzoek zal zich zoals het er nu naar uitziet richten op de economische toegevoegde waarde van monumenten.

Al met al is er veel werk aan de winkel voor Bewoond Bewaard. We kunnen dat niet als bestuur alleen maar hebben ook de steun van de leden nodig. Nieuwe leden werven om te beginnen, maar ons ook te helpen de agenda te bepalen. U kent ons e-mail adres en input is altijd welkom.

2. Mededelingen en ingekomen stukken

In een bekende ochtendkrant stond een artikel over 'energie slurpende huizen' waarmee de schrijver alle monumenten bedoelde. De leden ervaren keer

Rondvaart in Bolsward.

op keer dat isolerende maatregelen door de commissie van bouwen en wonen in de meeste gemeentes niet zijn toegestaan. De WOZ waarde blijft de gemoederen bezig houden. Eén van de leden brengt naar voren dat de WOZ waarde in zijn geval wordt gerelateerd aan de omliggende boerderijen en niet aan een boerderij- monument. Hij toonde een schrijven van een accountantskantoor dat beweerde dat de status van rijksmonument juist een waardedrukkend effect heeft op de WOZ-waarde.

3. Verslag algemene ledenvergadering 9 juni 2012

Het concept verslag van deze vergadering is gepubliceerd in de nieuwsbrief najaar 2012. Het verslag wordt door de vergadering goedgekeurd.

4. Financieel Jaarverslag 2012

De penningmeester, de heer R. Batema, geeft toelichting op de cijfers van 2012. Het aantal niet op contributienota's en (herhaalde) herinneringen reagerende leden is toegenomen. De voorziening voor niet betalende leden in 2011 bleek daarom te laag, waardoor een extra afboeking op debiteuren van € 172,50 ten laste van het resultaat over 2012 genomen is. Over 2012 zijn zeven leden wegens wanbetaling geroyeerd. Voorts valt het aantal opzeggingen op. Als gevolg daarvan is in de begroting over 2013 uitgegaan van 435 betalenden leden, een geringe afname ten opzichte van 2012.

Vervolgens meldt de penningmeester dat de reservering voor het jubileum niet voor festiviteiten aangewend zal worden, maar voor ieder lid van de vereniging doen toekomen van het boek Monumenten Onderhouden. De voorziening diner voor het erelid Munnig Schmidt betrof een bijeenkomst in Loenen aan de Vecht met door laatstgenoemde uitgenodigde (oud) bestuursleden van de vereniging, zulks ter viering van het erelidmaatschap. Ondanks enige hiervoor vermelde negatieve ontwikkelingen werd 2012 afgesloten met een winst van € 1250.

De kascommissie, bestaande uit mevrouw T. den Ouden, mevrouw G.M. Geurts en de heer W.H. de Bruin, heeft controle gedaan en geen onregelmatigheden gevonden. Het financiële verslag wordt vastgesteld. Het bestuur dankt de kascommissie namens de vergadering voor haar inspanningen.

De ledenvergadering gaat akkoord met het jaarverslag en verleent décharge aan het bestuur voor het gevoerde beleid. Mevrouw T. den Ouden heeft 5 jaar zitting gehad in de kascommissie en treedt uit de commissie.

De heer M. van Liempt stelt zich ter vergadering beschikbaar voor de kascommissie. Er wordt een nieuwe kascommissie benoemd: de heer W. H. de Bruin, mevrouw G.M. Geurts en de heer M. van Liempt.

5. Aftreden bestuursleden.

De heer D. de Vilder en mevrouw U. Weller-Aussems treden af maar stellen zich herkiesbaar. Zij worden door de vergadering herkozen.

6. Rondvraag en sluiting

De heer D. de Vilder, die de rubriek 'Vragen van leden' beheert, meldt dat er wekelijks vragen binnenkomen via de website. Veel vragen over vochtproblemen en energiebesparing. De vragen en antwoorden, voor zover die van algemeen belang zijn, worden in de nieuwsbrief gepubliceerd.

De voorzitter sluit de vergadering

Vergadering gesloten.

Het weer is prachtig. De lunch in de tuin van de familie Berkhemer die tegenover het stadhuis wonen, is uitgebreid en heerlijk. Aldus op krachten gekomen vertrekken de leden in twee groepen voor een stadswandeling te voet en per boot.

De gidsen zijn uitstekend en de leden verbazen zich over het veelzijdige verleden van Bolsward.

We besluiten deze dag bij de familie Haaksman met een goed gesprek onder het genot van een heerlijk glas fris of wijn met versnaperingen.

Afsluiting van de dag in de tuin van de familie Haaksman.

Uitnodiging Ledenexcursie zaterdag 2 november Bergeijk

De excursie gaat dit najaar naar Bergeijk. Op het programma staat een bezoek aan de Ploegfabriek. Het ontwerp van de weverij is van Gerrit Rietveld en werd in 1958 in gebruik genomen. In 2010 werd weverij 'De Ploeg' en het omliggende park aangewezen als Rijksmonument. Tuinarchitect Mien Ruys ontwierp het groengebied rond de fabriek, waarin bijzondere bomen een plaats hebben. Behalve de fabriek ontwierp Rietveld twee woonhuizen, een bushokje en een klok in Bergeijk.

De tekening van kasteel Bergeijk dateert rond 1790 toen de laatste resten werden gesloopt. Het kasteel was belangrijk in de Tachtigjarige Oorlog. Leden van de Heemkunde Kring Bergeijk hebben het voormalige kasteel aan de Borkelsedijk zichtbaar gemaakt in het landschap onder de naam 'Luchtkasteel Bergeijk'.

Verder bezoeken we een 'duurzame' boerderij.

We sluiten de middag af met een bezoek aan leden van Bewoond Bewaard die in het voormalige klooster van Bergeijk hun restauratieatelier hebben. 'klooster en beeld'.

Het klooster dateert van 1904, toen de Franse zusters van Les Filles du Saint Esprit hier kwamen voor onderwijs. Het gebouw was zowel klooster als school. Na hun vertrek in 1993 is het woonhuis, atelier en beelden restauratie werkplaats geworden.

Oorspronkelijke functie: Klooster van de Dochters van de Heilige Geest.

Huidige functie: Kunstenaarswoning, schildersatelier en atelier voor restauratie van beelden- en kunstwerken.

Deelname geschiedt in volgorde van aanmelding bij de secretaris schriftelijk of via e-mail: secretaris@bewoondbewaard.nl.

Bij bevestiging van uw deelname ontvangt u de nodige gegevens, zoals een routebeschrijving naar het eerste adres.

De kosten van deze excursie bedragen € 15 per persoon.

Dagprogramma excursie Bergeijk 2 november 2013

- 10:00 – 10:20 uur   Ontvangst in voormalige weverij de Ploeg
(Riethovensedijk 20 5571 CR Bergeijk) in restaurant
Lief&Laaf met koffie met gebak.
- 10:20 – 10:30 uur   Opening door de voorzitter van Bewoond Bewaard
- 10:30 – 12:00 uur   Rondleiding o.l.v. gids in Ploegfabriek, Mien Ruys park,
Rietveldklok en Abri.
- 12:00 – 13:00 uur   Lunch in restaurant Lief&Laaf in Ploegfabriek
- We verplaatsen ons nu naar het Klooster op 't Loo
(Loo 85 te Bergeijk), parkeren op het kerkplein.
- 13:30 - 13:45 uur   Wandelen we naar de “Hetty Farm” (Loo 54, Bergeijk)
- 13:45 – 14:45 uur   Rondleiding / uitleg over de bouw van een duurzame
woning in de schuur van deze boerderij.
- 14:45 – 15:00 uur   Wandelen we terug naar het Klooster op 't Loo
- 15:00 – 16:00 uur   Rondleiding en uitleg activiteiten Klooster
(www.kloosterenbeeld.nl)
- 16:00 - .... uur   Slotwoord en afsluiting met hapje en drankje

Prent Klooster.

Weverij De Ploeg.

Hetty Farm.

CONTRIBUTIE 2013

Tezamen met de Nieuwsbrief voorjaar 2013 en het boek Monumenten Onderhouden is begin mei j.l. de contributienota voor het jaar 2013 aan onze leden verstuurd. De meeste leden hebben inmiddels betaald, maar van een aantal is de contributie nog niet ontvangen.

Het verzoek aan laatstbedoelde leden is om de verschuldigde contributie over 2013 ad € 25 zo spoedig mogelijk over te maken op rekeningnummer NL73 INGB 0004 2581 70 ten name van Vereniging BewoondBewaard te Bosch en Duin onder vermelding van het lidnummer, naam en woonplaats van het lid.

Het gebeurt nog te vaak dat een contributiebetaling niet gerelateerd kan worden aan een lid, omdat het lidnummer ontbreekt en de betaling gedaan wordt door een ander dan het lid.

Heemkunde Kring Bergeijk.

Colofon

De Vereniging Bewoond Bewaard
Postadres: Keizersgracht 416, 1016 GC Amsterdam
Telefoon secretariaat: 020 6238095 / 06 54705427
IBAN: NL73 INGB 0004 2581 70
www.bewoondbewaard.nl

Bestuur en Redactie:

P. Viersen-Kooiman, *voorzitter*
U. Weller-Aussems, *secretaris*
R. Batema, *penningmeester*
F. Jonkman, *lid*
D. de Vilder, *lid*

Bewoond Bewaard

Vereniging van eigenaren-bewoners
van monumenten

Vereniging Bewoond Bewaard

Keizersgracht 416, 1016 GC Amsterdam

Telefoon 020 6238095

www.bewoondbewaard.nl

